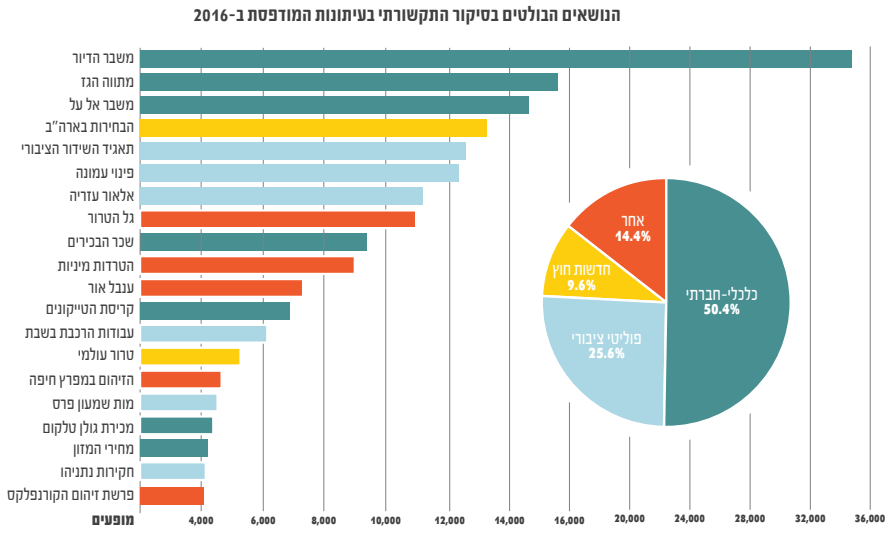

סדר היום התקשורתי 2016: השנה של דונלד טראמפ ואלאור אזריה

פרק ראשון מתוך הדוח השנתי: התקשורת בישראל 2016. סדרי יום, שימושים ומגמות

מה היו הנושאים הבולטים שאליהם נחשפו אזרחי ישראל בתיווכם של אמצעי התקשורת בשנת 2016? אילו אירועים זכו לסיקור נרחב בעיתונות? ועד כמה הייתה התאמה בין סדר היום של אמצעי התקשורת המסורתיים, בראש ובראשונה העיתוניים, לבין סדר היום של משתמשי הרשתות החברתיות או כותבי הטוקבקים? פרק זה בדוח השנתי מוקדש לשאלות אלה ומציג מגוון של ממצאים הנוגעים לסדר היום התקשורתי. המידע המובא כאן מבוסס בראש ובראשונה על נתונים שנאגרו במשך השנה באופן ממוחשב על ידי חברת יפעת מחקרי מדיה. נבחרו שמות אישים וחברות וכן מונחי מפתח שנעשה בהם שימוש נרחב באמצעי התקשורת, ונבדקה תדירות הופעתם על פי חודשי השנה, וכן על פי אמצעי התקשורת שבהם הופיעו. מדידת אזכור מונחים אלה בתקשורת המסורתית המובאת בפרק זה נעשתה על ידי בדיקת תדירות הופעתם בעיתונות המודפסת, שכן עדיין אין בישראל מאגר נתונים מקיף ומלא של אזכורים בשידורי הטלוויזיה והרדיו. (בכיתובים לגרפים מופיעים נתונים אלה בהגדרה "עיתונות") בתחום התקשורת החדשה נמדדו האזכורים בשתי קטגוריות: האחת כוללת אזכורים של מונחים שהופיעו בידיעות, כתבות, פרשנויות וטורים באתרים שבהם קיימת מערכת הממינת ועורכת את הטקסטים (בכיתובים לגרפים מופיעים נתונים אלה בהגדרה "אינטרנט מערכתית"). הקטגוריה האחרת כוללת מונחים שהופיעו בטקסטים שהועלו לאינטרנט על ידי גולשים, כגון: סטטוסים ברשתות חברתיות, טוקבקים ובלוגים (ההגדרה בכיתובים לגרפים – "אינטרנט חברתי").

מקור: יפעת מחקרי מדיה

מסקירת עשרים הנושאים הבולטים שזכו לסיקור תקשורתי בעיתונות המודפסת עולה כי שלושת הנושאים המובילים היו משבר הדיר, מתווה הגז והמשבר באל-על, וכי נושאים כלכלים-חברתיים כיסו למעלה ממחצית מתוך האזכורים להם זכו 20 הנושאים הבולטים. יש לציין כי סדר יום זה נבחן מהנושאים שעמדו בראש סדר יומם של המשתמשים במדיה החברתית. שלושת הנושאים שאוזכרו למעלה מ-200,000 פעם במדיה החברתית היו, לפי סדר יורד, אלאור אזריה, אולימפיאדת ריו 2016 ומות שמעון פרס.

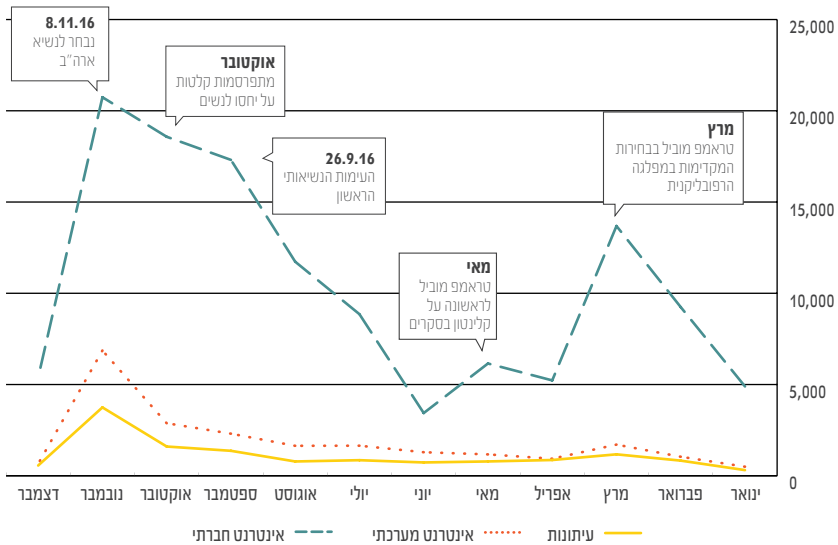
הבחירות לנשיאות בארה"ב: נצחוננו של דונלד טראמפ

בדומה למערכות הבחירות לנשיאות בארצות הברית בעשורים האחרונים, גם ב-2016 הקדישה התקשורת הישראלית, על ערוצייה השונים, תשומת לב רבה למאבק על הבית הלבן. אך העניין הישראלי בבחירות אלה היה הפעם רב עוד יותר משני טעמים: האחד, שאלת עמדותיו של הנשיא או הנשיאה שייבחרו לגבי הטיפול בנושא הישראלי-פלסטיני, בעיקר על רקע המחלוקות החריפות שאפיינו את היחסים בין ראש הממשלה בנימין נתניהו לבין הנשיא היוצא ברק אובמה, והמסרים הפרו-ישראליים בדרך כלל של המועמד הרפובליקני דונלד טראמפ. הטעם השני לעניין התקשורתי הרב נעוץ בדמותו המוחצנת והססגונית של טראמפ, סגנונו הבוטה, הפרשיות שנחשפו על אודותיו במהלך מערכת הבחירות וההפתעה מיכולתו לגבור תחילה על כל יריביו במפלגה הרפובליקנית, ואחר כך על מי שהובילה בסקרים עד יום הבחירות, המועמדת הדמוקרטית הילארי קלינטון.

העניין התקשורתי בטראמפ גבר מאוד בראשית חודש מרץ, כאשר הצליח לזכות במקום הראשון ב-7 מתוך 11 מדינות שבהן נערכו בחירות מקדימות של המפלגה הרפובליקנית ב"יום שלישי הגדול", 1 במרץ. בראשית חודש מאי כבר היה ברור כי טראמפ הוא מועמד רציני ויש לו סיכויים של ממש לזכות במינוי המפלגה למועמד לנשיאות, ובסוף אותו חודש כבר זכה ברוב הנדרש למינוי זה. בחודשים הבאים היה עניין רב בהאשמות שהועלו נגדו בקשר ליחסו לנשים, ובעיקר סביב העימותים הטלוויזיוניים בינו לבין יריבתו קלינטון. ניצחוננו של טראמפ בבחירות ב-8 בנובמבר זכה לסיקור נרחב בישראל כמו במרבית מדינות העולם, אם כי לא באותה רוח. על פי ה-BBC התגובה בתקשורת ברחבי תבל התאפיינה בתערובת של הלם, תדהמה וחרדה, ובתחושה של חוסר ודאות לגבי העתיד.¹ לעומת זאת התגובה בישראל הייתה מעורבת ומגוונת, בעיקר על רקע ההערכות כי הנשיא החדש לא ילך בדרכו של קודמו בכל הקשור לעתיד השטחים ואולי אף ינקוט נגד איראן צעדים שונים מאלה שנקט אובמה.

¹ "World media shock and dismay at Trump win", BBC, 9.11.2016
www.bbc.com/news/world-37924701

אזכורי הבחירות בארה"ב בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

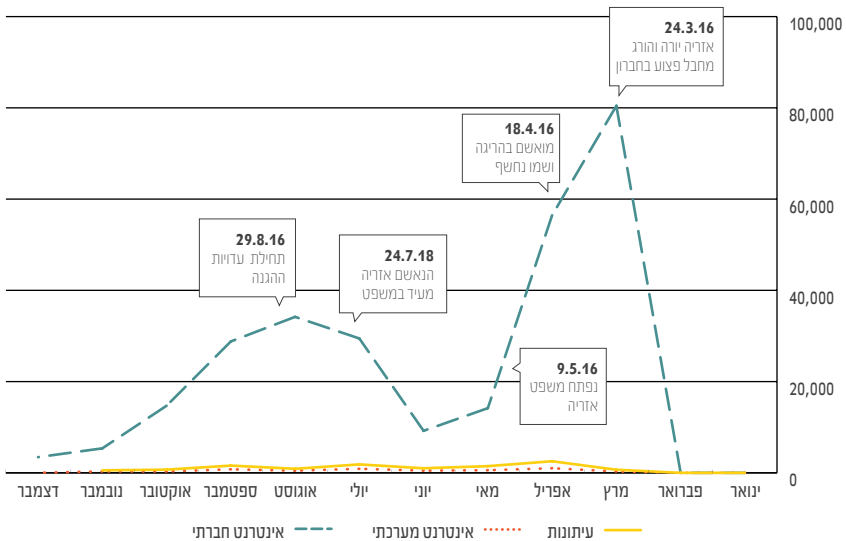

פרשת החייל אלאור אזריה

בתוך גל הפיגועים שהחל בספטמבר 2015 (ראו בהמשך) ונמשך במרבית שנת 2016, אירוע אחד היה בתוך זמן קצר לנושא מרכזי בשיח הציבורי והתקשורת בישראל ועמד במוקד מחלוקת ציבורית חריפה שנמשכה כל השנה. האירוע התרחש ב-24 במרץ דקות אחדות לאחר ששני מחבלים פלסטינים דקרו ופצעו שני חיילים סמוך למחסום ב"צומת זילבר" בחברון. אחד המחבלים נהרג מיד מאש כוחות צה"ל, והשני, עבד אל-פתאח אלשריף, נפצע קשה ונותר מוטל על הקרקע. דקות אחדות אחר כך הגיע למקום החייל אלאור אזריה, חובש קרבי בגדוד שמשון בחטיבת כפיר, ירה בראשו של הפצוע והרגו. האירוע הונצח על ידי הצלם הפלסטיני עימאד אבו שמסיה, העובד עבור ארגון זכויות האדם "בצלם", בסרטון וידיאו, והסרטון הופץ לאמצעי התקשורת. עוד קודם לשידור הסרטון החל תחקיר צה"לי בנסיבות הירי בפצוע. בעקבות תחקיר מבצעי הוחלט על מעצרו של אזריה ומאוחר יותר הוגש נגדו כתב אישום לבית הדין הצבאי על הריגה. ב-4 בינואר 2017 הוא הורשע בהריגה, וב-21 בפברואר הוא נדון למאסר של שנה וחצי.

מיד לאחר האירוע, עוד טרם החלו ההליכים המשפטיים, גינו בכירים במערכת הביטחון את הירי במחבל הפצוע. שר הביטחון דאז משה יעלון הגדיר את הירי כמעשה חמור ביותר, המנוגד באופן מוחלט לערכי צה"ל ולמוסר הלחימה שלו. הרמטכ"ל רב אלוף גדי אייזנקוט אמר: "זה לא צה"ל, אלו לא ערכי צה"ל וזו לא תרבות צה"ל." מנגד החל ברשתות החברתיות גל מחאה על מעצרו של אזריה ועל הכרזותיהם של שר הביטחון והרמטכ"ל. המוחים טענו כי לא היה מקום לעצור את אזריה, שכן פעל כשורה, וגם אם טעה בשל הלחץ בזירת הפיגוע אסור היה לעצרו ולהביאו לבית הדין כשידיו אזוקות. לטענת המבקרים היה על צה"ל להעניק לאזריה גיבוי, בין היתר משום שהצעדים

אזכורי אלאור עזריה בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

שננקטו נגדו עלולים לגרום לחיילים לחשוש בעתיד לירות במחבלים בעת פיגועים.

בעיני רבים מתומכיו של אזריה החייל היורה לא היה עבריין אלא גיבור. בדיקה שנערכה על ידי חברת VIGO מבית יפעת העלתה כי שלושה ימים לאחר הירי, 28% מההתייחסויות לאירוע ברשתות החברתיות כללו את המונח "גיבור".² סקר שנערך בשבוע הראשון לאחר הירי העלה כי 57% מכלל הנשאלים סברו כי לא הייתה הצדקה למעצר החייל ולנקיטת צעדים משפטיים נגדו, ורק 32% תמכו בהליכים שנקט הצבא.³

חילוקי הדעות החריפים בציבור הישראלי בשאלת הריגת המחבל, התגובות של דרגי הפיקוד במערכת הביטחון, אמירות וצעדים של פוליטיקאים, ואופי הסיקור התקשורתית באו לביטוי כבר בימים הראשונים לאחר האירוע. לצורך בחינתם נערך ניתוח של תגובות גולשים (טוקבקים), אשר במסגרתו נבחנו 1,967 תגובות לכתבות שפורסמו באתרים Ynet, מאקו, וואלה ו"הארץ" בתאריך 01.04.17.⁴

² נתוני VIGO על השימוש במונח "גיבור" ברשתות החברתיות ביחס לאלאור אזריה, מרץ-יולי 2016.
³ ברתנו טנגיה, "אמו של החייל שירה במחבל: 'שלחתם את הבן שלי והתנערתם ממנו'", אתר מאקו, 27.3.2016.

<https://goo.gl/hSF3R9>

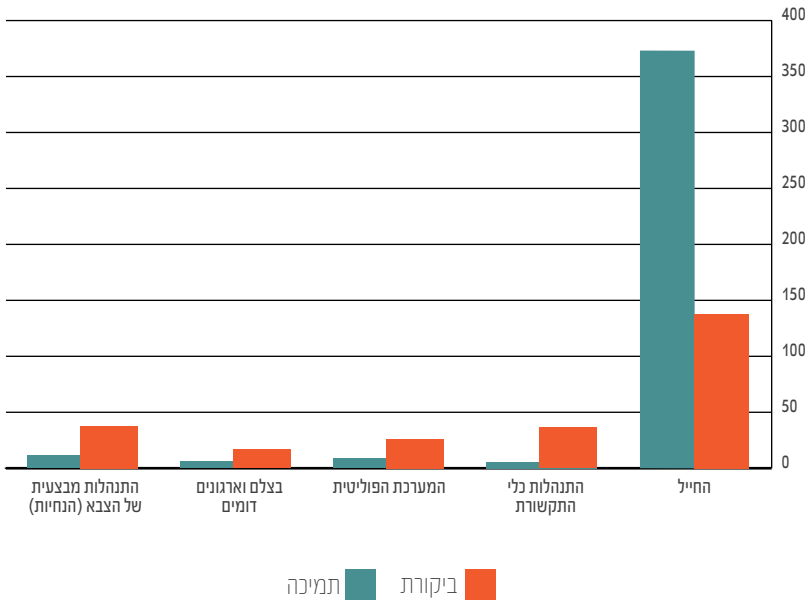
⁴ אליאור לוי יואב זיתון, "נפתח חקירת מצ"ח: חייל תועד יורה במחבל ששוכב על הקרקע", Ynet, 24.03.16, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4782734,00.html>

אוהד חמו, "תיעוד: דורך ויורה במחבל המנוטרל", מאקו, 24.03.16, http://www.mako.co.il/news-military/security-q1_2016/Article-509344f5268a351004.htm

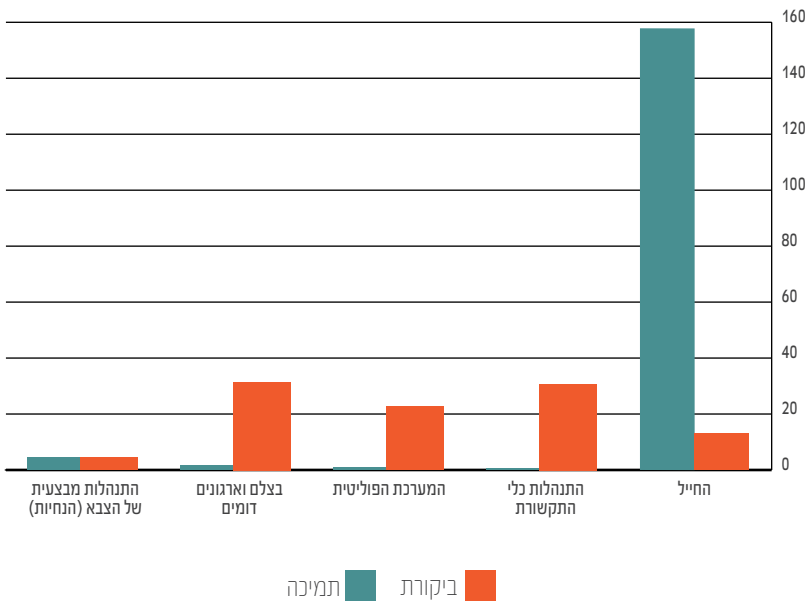
שבתי בנדט ואמיר בוחבוט, "תיעוד קשה: חייל צה"ל יורה למוות בראשו של מחבל מנוטרל על הכביש", וואלה, 24.03.16, <http://news.walla.co.il/item/2946598>

יהונתן ליס וגילי כהן, "בנט התקשר למשפחת החייל מחברון; יעלון: אתם רוצים צבא מתבהם?", הארץ, 28.03.16, <http://www.haaretz.co.il/news/politi/1.2896864>

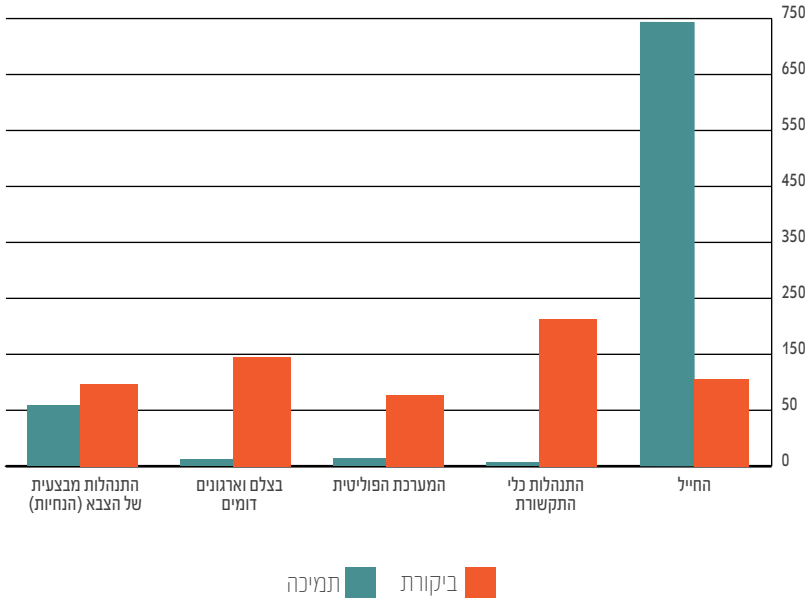
תכני הטוקבקים בכתבה ב-Ynet אודות החייל היורה

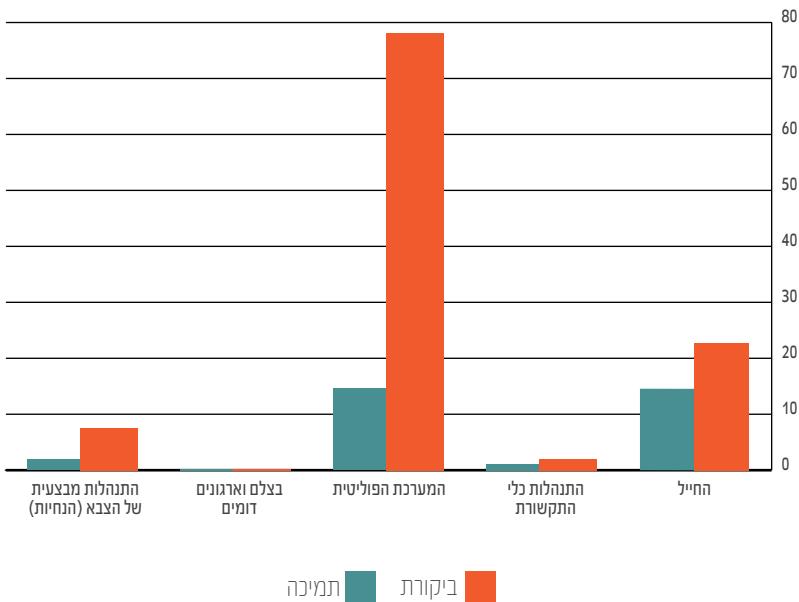
תכני הטוקבקים בכתבה ב-MAKO אודות החייל היורה

תכני הטוקבקים בכתבה בוואלה אודות החייל היורה

תכני הטוקבקים בכתבה באתר הארץ אודות החייל היורה

הבחינה מציגה את עומק המחלוקת הציבורית, שהמשיכה ללוות את הפרשה בכל שלביה. העמדות השונות, המגוונות והמנוגדות שהובעו בטוקבקים לכתבות שנבחנו נגעו במגוון של סוגיות: היחס למעשהו של החייל (1519 תגובות), ההתנהלות של כלי התקשורת בסיקור האירוע (285 תגובות), התייחסות המערכת הפוליטית (208 תגובות), פעילות "בצלם" וארגוני זכויות אדם נוספים (203 תגובות), ההתנהלות המבצעית של הצבא ובכלל זה ההנחיות לחיילים (188 תגובות), תגובות הציבור להריגת המחבל (107 תגובות), ההתנהלות התקשורתית והמשפטית של הצבא (97 תגובות), וכן ההשלכות האפשריות של האירוע לטווח הארוך (39 תגובות).

מניתוח הנתונים עולה בבירור תמיכה של כותבי התגובות בירי הקטלני של אזריה במחבל הפצוע: 1264 מכלל המגיבים (64%) תמכו במעשה, ורק 255 (13%) גינו את הירי או מתחו ביקורת על התנהגות החייל. תמיכה זו קיבלה ביטוי מובהק באתרים Ynet, מאקו ווואלה: בין המתייחסים לפעולתו של אזריה (ששמו היה עדיין אסור לפרסום בעת פרסום הכתבות) באתר Ynet 336 (59%) תמכו בחייל, ורק 140 (24%) מתחו ביקורת על הירי וההרג. באתר מאקו הפער היה גדול עוד יותר – 157 (80%) תמכו בחייל, ורק 12 (6%) הביעו ביקורת על מעשיו, ובוואלה 727 (67%) תמכו בחייל ורק 80 (7%) מתחו עליו ביקורת. רק באתר "הארץ" מספר המבקרים את החייל – 23 מגיבים (21%) – היה גדול ממספר התומכים בו – 14 מגיבים (13%). הנושא השני בחשיבותו שהעסיק את המגיבים היה התנהלות כלי התקשורת. רובם המוחלט של המגיבים בנושא זה, 278 (98%) מתחו ביקורת על אופי הסיקור התקשורתי של הירי, רק 7 (2%) ראו בחיוב את אופי הסיקור. בלטה גם ביקורת נרחבת על התנהלות המערכת הפוליטית – 179 (86%) תגובות שליליות לעומת 29 (14%) חיוביות. כך גם לגבי ארגון "בצלם" וארגוני זכויות אדם אחרים: 192 (95%) תגובות שליליות לעומת 11 (5%) חיוביות בלבד.

גל הטרור

גל פיגועי הטרור, שזכה לכינויים "אינתיפאדת הסכינים" או "אינתיפאדת הבודדים", שראשיתו בספטמבר 2015, נמשך ברמות שונות במהלך 2016. הסיקור הנרחב ביותר בעיתונות המודפסת, באינטרנט המערכתי, בטוקבקים וברשתות החברתיות נרשם בשלושת החודשים הראשונים של השנה, שבהם הפיגועים היו לשגרה כמעט יום-יומית.

אחד האירועים הבולטים בסוף השנה, שנקשר לטרור הפלסטיני לפחות לטענת פוליטיקאים, היה גל השריפות החמור בנובמבר. הדלקות הרבות, בימים של חום כבד ורוחות עזות, גרמו לנזקים כבדים, בין היתר בעשרות בתים בחיפה, בנווה צוף, בזכרון יעקב, בבית מאיר, בנטף ועוד. לאחר שנשמעו הערכות כי חלק מהדלקות היו תוצאה של מעשי הצתה, הפנו אישים בכירים את האשמה כלפי פלסטינים, והיו מי שטבעו את המונח "אינתיפאדת ההצתות" או "טרור ההצתות".⁵ השר בנט אמר כי כל מי שענינו בראשו מבין שיש כאן גל נרחב של הצתות. זה לא במקרה שבכל רחבי הארץ מציתים. הצתת הארץ היא פעולת טרור לכל דבר".⁶ זמן מה לאחר מכן פורסמו נתונים סותרים לגבי נסיבות פרוץ חלק מהדלקות.

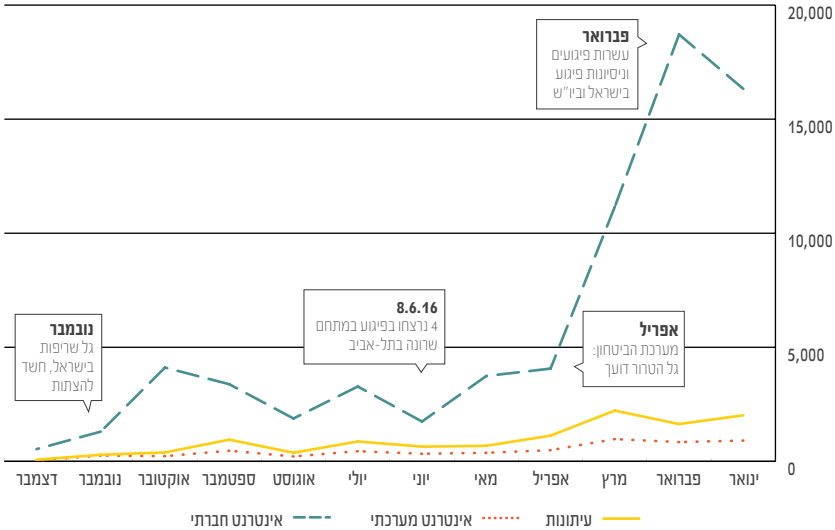
⁵ אלי סניור ורועי ינבסקי, "טרור ההצתות: מוקדי האש בחיפה - בשל הצתה", Ynet, 24.11.2016.

www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4883814,00.html

⁶ "ישראל בוערת: האם החלה אינתיפאדת ההצתות?", גלי צה"ל, 24.11.2016.

<http://glz.co.il/1064-92213-he/Galatz.aspx>

אזכורי גל הטרור בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

עתידו של תאגיד השידור הציבורי "כאן"

אמצעי התקשורת הרבו לעסוק במהלך השנה בעתידו של תאגיד השידור החדש – בשמו הרשמי החל ביולי 2016 "כאן – תאגיד השידור הישראלי (בהקמה)"⁷ – בעיקר נוכח אי הוודאות לגבי תחילת שידוריו. התאגיד הוקם על פי החלטות הממשלה והכנסת במקביל לתחילת הליכי הפירוק של רשות השידור, לאחר שממשלת נתניהו הקודמת אימצה את המלצות ועדת לנדס לבחינת המתווה לשידור הציבורי העתידי בישראל שהוגש במרץ 2014.⁸

במהלך 2016 התרבו הידיעות על כך שראש הממשלה נתניהו ושרים בליכוד חוששים כי בשונה מהמצב ברשות השידור, הם יתקשו לשלוט בתכני השידורים בתאגיד. ביולי הודיע נתניהו במפתיע, ללא תיאום עם ראשי צוות ההקמה של התאגיד, כי סיכם עם יושב ראש ההסתדרות אבי ניסנקורן כי התחלת שידורי התאגיד תידחה עד ינואר 2018.⁹ במאמציו לדחות את תחילת שידורי התאגיד, או אף למנוע את תחילת שידוריו, ביקש נתניהו להפעיל בהקשר זה את הסעיף הייחודי בהסכם הקואליציוני המחייב את כל המפלגות השותפות בממשלה לקבל את הכרעותיו בנושא תקשורת.¹⁰ אולם שר האוצר משה כחלון טען כי בשל ההוצאה הכספית הגדולה הכרוכה בחיסול התאגיד ובשיקום רשות השידור הוא חייב להיות מעורב במהלך. לאחר מכן הוסכם בין נתניהו לשר האוצר משה כחלון כי השידורים יחלו ב-30 באפריל 2017.¹¹

⁷ איתי שטרן, "תאגיד השידור הציבורי חושף שם ולוגו חדשים: כאן", הארץ, 31.7.2016. www.haaretz.co.il/gallery/media/1.3023036

⁸ דוח הוועדה - <https://goo.gl/Js81XP>

⁹ אלכסנדר כץ, "נתניהו דוחה את פתיחת התאגיד - ומצליח 'להבעיר' את השטח", אייס, 17.7.2016. www.ice.co.il/media/news/article/432677

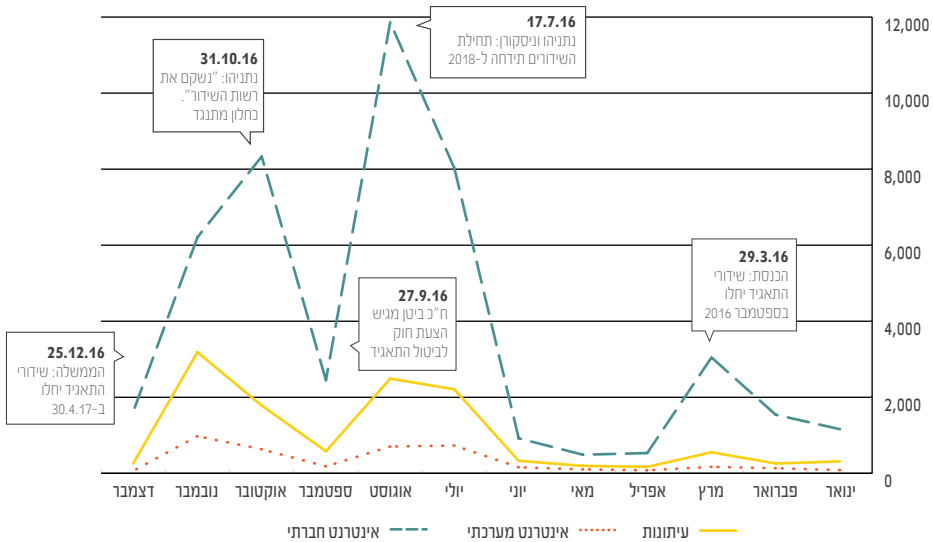
¹⁰ סעיף 63 בהסכם הקואליציוני בין הליכוד לכולנו, 29.4.2015. <https://goo.gl/IwkgX4>

¹¹ יונתן כיתאין, "נתניהו וכחלון סיכמו: תאגיד השידור יעלה בסוף אפריל 2017", גלובס, 27.7.2016.

לאחר דיון בוועדת השרים לחקיקה על התאגיד דווח כי שרת התרבות מירי רגב אמרה בדיון: "מה שווה התאגיד אם אנחנו לא שולטים בו? השר צריך לשלוט. מה, נעמיד כסף ואז הם ישרו מה שהם רוצים?" במקביל הודיע יו"ר הקואליציה, ח"כ דוד ביטן (ליכוד) כי הוא מתכוון לקדם חוק לפירוק תאגיד השידור הציבורי והשאת רשות השידור.¹²

בספטמבר פורסם כי יושב ראש הקואליציה ח"כ דוד ביטן (ליכוד) הגיש הצעת חוק שעל פיו יופסק תהליך הפירוק של רשות השידור, תופסק הקמת תאגיד השידור והוא יפורק.¹³ בסוף אוקטובר הכריז נתניהו, לראשונה בפומבי, כי יפעל לסגירת תאגיד השידור הציבורי. בנאום במליאת הכנסת אמר: "אנחנו נשקם את הרשות ונעשה זאת באחריות כספית". בסוף דצמבר אישרה הממשלה את התיקון לחוק התאגיד אשר קבע כי שידוריו לא יחלו לפני 30 באפריל 2017. לאחר ההחלטה בממשלה דווח כי נתניהו אמר לשרים: "זה לא סוד שאני לא רוצה שיקום תאגיד, ואילו שר האוצר רוצה את התאגיד. אנחנו נמצא פתרון. התיקון הזה קונה זמן, לא יותר מזה".¹⁴

אזכורי תאגיד השידור הציבורי בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

מלחמת האזרחים בסוריה

התקשורת הישראלית עוקבת אחר המאבק הפנימי האלים בסוריה. המאבק החל במרץ 2011 בהפגנות מחאה נגד משטרו של באשר אסאד, ואלה הפכו בתוך חודשים אחדים

¹² www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001141743

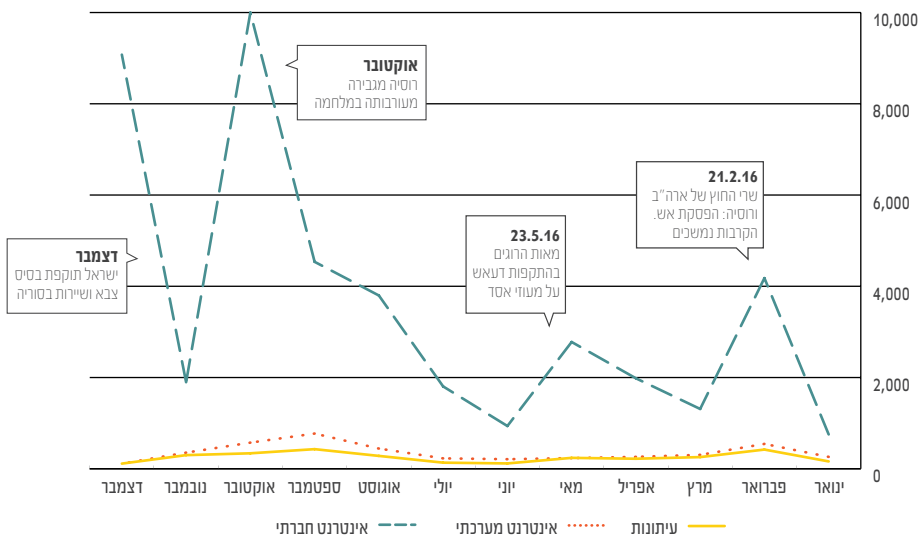
¹³ אלירן מלכי, "מירי רגב: 'מה שווה התאגיד אם אנחנו לא שולטים בו?'"', כלכליסט, 31.7.2016. www.calcalist.co.il/marketing/articles/0,7340,L-3694416,00.html

¹⁴ יונתן כתאין, "יו"ר הקואליציה דוד ביטן הגיש הצעת חוק לביטול תאגיד השידור", גלובס, 27.9.2016. www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001154794

¹⁵ נתי טוקר, "אני רק קונה זמן": אושרה דחיית הקמת התאגיד ב-140 מיליון שקל, דה מרקר, 25.12.2017. www.themarket.com/advertising/1.3171438

למלחמת אזרחים ממושכת ועקובה מדם. גם ב-2016 נמשך סיקור האירועים בהיקפים שונים ותוך התייחסות להיבטים שונים: תקיפות חיל האוויר הישראלי בסוריה,¹⁵ מעורבות ברית המועצות, מעמדה של דאעש, המעורבות הטורקית וכן הסוגיה ההומניטרית ומספר ההרוגים – קרוב לחצי מיליון בני אדם. בפברואר ניכר זינוק בהיקף הסיקור התקשורתי בעיתונות המודפסת והדיגיטלית על רקע התעצמות הקרבות סביב העיר חאלב, ידיעות על היערכות כוחות אסאד לתקוף את בירת "המדינה האסלאמית" (דאעש)¹⁶ והתערבות טורקיה בקרבות. באותו חודש גם צוטטה בתקשורת הישראלית הידיעה שפרסם היומון הבריטי גארדיאן על כך שמאז 2011 נהרגו בסוריה כ-470,000 בני אדם, רובם אזרחים.¹⁷ חודש אחר כך התמקדו הידיעות בכיבושה של העיר תדמור מידי כוחות דאעש, לאחר שאלה רצחו בעיר תושבים רבים ואף הרסו במכוון אתרי עתיקות מהמפורסמים במזרח התיכון.¹⁸ בסוף השנה נפלה תדמור שוב לידי דאעש. מחודש ספטמבר הופנתה תשומת הלב בעיקר למתקפה הנרחבת של צבא סוריה בסיוע בצבא הרוסי ומיליציות שיעיות התומכות בנשיא אסאד, ולכיבושה של העיר חאלב מידי דאעש. במהלך השנה עסקה התקשורת בהרחבה במציאות ההומניטרית הקשה בחאלב. בין היתר צוטט דובר סוכנות הסיוע לפליטים של האו"ם, אשר הגדיר את המצב בחאלב כ"משבר ההומניטרי הגדול ביותר מאז מלחמת העולם השנייה".¹⁹

אזכורי מלחמת האזרחים בסוריה בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

¹⁵ אסף גבור, סוריה מאשרת: מטוסי חיל האוויר תקפו בשטחה, אתר nrg, 30.11.2016, www.nrg.co.il/online/1/ART2/849/543.html

¹⁶ "המתרחבות בשיאה: צבא סוריה החל בהכנות לכיבוש בירת דאעש", וואלה, 13.2.2016, <http://news.walla.co.il/item/2934555>

¹⁷ "נתונים מטלטלים: 1 מכל 10 סורים נהרג או נפצע, תוחלת החיים צללה לגיל 55", Ynet, 11.2.2016, www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4764874,00.html

¹⁸ "אחרי 400 הרוגים לדאעש: צבא אסד כבש מחודש את כל תדמור", וואלה, 27.3.2016, <http://news.walla.co.il/item/2947071>

¹⁹ עמית ולדמן, "המצב בחאלב - האסון ההומניטרי הכי גדול מאז מלחמת העולם השנייה", מאקו, 23.8.2016, www.mako.co.il/news-world/arab-q3_2016/Article-3f7329042a6b651004.htm

מתווה הגז

סוגיית ההסדרים עם החברות הבין-לאומיות והישראליות שקיבלו זיכיונות להפיק גז טבעי ממאגרים שנתגלו בים התיכון זכתה לסיקור בשנים קודמות ובעיקר בשנת 2015, שבה התפטר בשל נושא זה הממונה על ההגבלים העסקיים במשרד הכלכלה, פרופסור דיוויד גילה, ונערך שימוע ציבורי שבו השתתפו נציגי חברות, ארגונים ואישים²⁰. המתווה אושר בממשלה באוגוסט 2015 ובסוף אותה שנה חתם ראש הממשלה נתניהו על הפטורים שניתנו לחברות הגז מסעיפים שונים של חוק ההגבלים העסקיים. אולם המחאה הציבורית נגד המתווה נמשכה גם לאחר החלטת הממשלה, ובאה לביטוי ברשתות החברתיות ובתגובות גולשים באתרי החדשות ובהפגנות רבות שנערכו במשך כמה שבועות במוצאי שבתות בערים שונות ברחבי הארץ.

המהלך המשמעותי ביותר היה הגשתן של עתירות לבג"ץ נגד המתווה, אשר נידונו בראשית 2016. בשל החשיבות הרבה שייחסה הממשלה למתווה הגז הופיע בפברואר ראש הממשלה בנימין נתניהו בעצמו בפני שופטי בג"ץ, כדי להגן על ההסכם עם חברות הגז.²¹ הסיקור התקשורתי הגיע לשיאו בחודש מרץ, כאשר שופטי בג"ץ הכריעו ברוב קולות כי מתווה הפשרה הממשלתי עם מונופול הגז יבוטל. השופטים קבעו כי "פסקת היציבות" – שבה התחייבה הממשלה לא לבצע שינויים במדיניות המיסוי בענף הגז והנפט ובסדרי היצוא, ולא תחולל בענף שינויים מבניים נוספים למשך עשור – איננה חוקית. ראש הממשלה נתניהו ושר האנרגיה יובל שטייניץ מתחו ביקורת חריפה על החלטת בג"ץ.²² על פי החלטת בג"ץ קיבלה הממשלה שהות של שנה לתקן את המתווה ונקבע כי אם לא יגובש הסדר חלופי עד למועד זה, יבוטל המתווה כולו. לצד הסיקור הכלכלי-עסקי של הנושא התנהל בתקשורת המסורתית וברשתות החברתיות דיון נרחב על התערבות בג"ץ בהחלטת הממשלה.

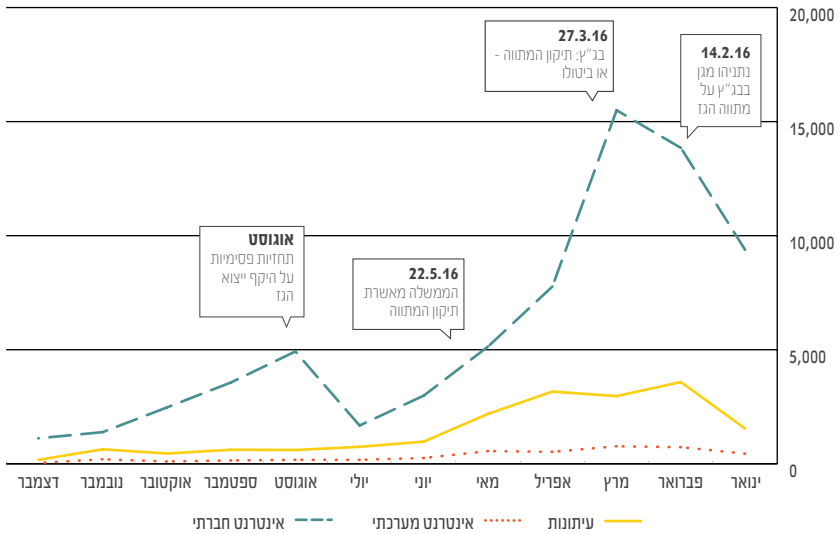
בחודש מאי 2016 אישרה הממשלה תיקון למתווה הגז בהתאם לפסיקת בג"ץ. נתניהו אמר בדיון כי "מתווה הגז המתוקן מטמיע בתוכו את ההערות שקיבלנו מבית המשפט העליון". המתנגד היחיד להחלטת הממשלה היה השר דאז לאיכות הסביבה, אבי גבאי (כולנו) שטען כי המחירים שנקבעו במתווה גבוהים מדי ומונעים שימוש בגז להפחתת זיהום האוויר, וכי חברות הגז יוכלו להעלות מחירים ועדיין לקבל פיצוי מהממשלה על שינויי גולציה.²³ באופוזיציה נמתחה ביקורת על כך שהתיקון התקבל ללא דיון ציבורי נאות, וטענות על נכונות הממשלה להעביר את אוצרות הטבע שלה לחברות פרטיות שבו ועלו ברשתות החברתיות גם בחודשים הבאים.

²⁰ ראו: רפי מן ואזי לב-און, דוח שנתי: התקשורת בישראל 2015, סדרי יום, שימושים ומגמות, עמ' 10-11.
²¹ תלם יחב ויעל פרידסון, "נתניהו בהופעה נדירה בבג"ץ הגז: 'זה רגע מכונן, אם נחזור לאחור - ניפול לתהום'", Ynet.14.2.2016, Ynet

²² אבי בר-אלי, "מתווה הגז בוטל: הפצצה של בג"ץ – יחציית הגבולות המותרים בדמוקרטיה", דה מרקר, 27.3.2016.
www.themarket.com/dynamo/1.2895512

²³ אבי בר-אלי, צבי זרחיה ומוטי בסוק, "תיקון מתווה הגז אושר; נתניהו: 'צריך להודות לראש הממשלה'; השר גבאי התנגד", דה מרקר, 22.5.2016.
www.themarket.com/news/1.2951187

אזכורי מתווה הגז בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

חקירות נתניהו

פרשיות משפטיות שונות שנגעו למעונות ראש הממשלה ולעובדים שהועסקו בהם שבו ועלו בתקשורת במשך שנים. אולם ב-2016 החל רצף של ידיעות בדבר חקירות הנוגעות לראש הממשלה, עד שבסוף השנה הודיע היועץ המשפטי לממשלה על פתיחת חקירה פלילית נגד ראש הממשלה.

בחודש מרץ פורסם ב"הארץ" תחקיר שהצביע על קשריו של נתניהו עם איש העסקים היהודי-צרפתי ארנו מימרון, שהועמד לדין בצרפת על הונאה בהיקף של לפחות 282 מיליון אירו.²⁴ ביולי, לאחר שפורסמו ידיעות על תרומה שקיבל נתניהו ממימרון, הודיעה לשכת ראש הממשלה כי "באוגוסט 2001 כשמר נתניהו היה אזרח פרטי, תרם מימרון 40 אלף דולר לקרן לפעילות ציבורית שלו, שכללה הופעות תקשורתיות ומסעות הסברה רבים בחו"ל לטובת מדינת ישראל, ונעשתה בהתאם לחוק".²⁵

במאי 2016 פורסם כי על בסיס תשתית ראייתית שנאספה ממליצה המשטרה לפרקליטות להעמיד לדין את ראש הממשלה, שרה נתניהו, בגין קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בשלושה מקרים שונים. על פי הדיווח נמצאו ראיות להגשת כתבי אישום בפרשיית החשמלאי שהועסק בבית הפרטי של המשפחה בקיסריה, וכן בהעברת רהיטי הגן ממעונו הרשמי של ראש הממשלה לבית בקיסריה. בהודעה הרשמית נמנעה המשטרה, על פי הוראת המפקח"ל רב ניצב יוחנן אלשיך, מלציין כי המליצה לפרקליטות להגיש כתב אישום נגד שרה נתניהו.²⁶ ביולי דיווח תחקירן ערוץ 10 ובעל הטור ב"הארץ"

²⁴ דב אלפון, "הקשרים של נתניהו עם החשוד המרכזי בעוקץ של המאה", הארץ, 25.3.2016. www.haaretz.co.il/news/politics/1.2893869

²⁵ מואב ורדי, "לשכת רה"מ: נתניהו קיבל 40 אלף דולר מהמיליארדר ארנו מימרון", נענע 10, 6.6.2016. <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1192531>

²⁶ יניב קובוביץ ושרון פולבר, "המשטרה ממליצה להעמיד לדין את שרה נתניהו בשלוש פרשיות בגין קבלת דבר במרמה",

רביב דרוקר כי יתפרסם דבר קיומה של "חקירה גדולה ומשמעותית נגד בנימין נתניהו"²⁷. ימים אחדים אחר כך הודיע היועץ המשפטי לממשלה, אביחי מנדלבליט, כי החליט לפתוח בבדיקה "בעקבות מידע שהתקבל בעניינים הנוגעים בין היתר לראש הממשלה, ושהוצג בפני היועץ המשפטי על ידי אגף החקירות והמודיעין של המשטרה"²⁸. היועץ לא חשף במה עוסקת החקירה, ובעקבות השערות שונות שנופצו, בין היתר ברשתות החברתיות, התייחס ראש הממשלה פומבית לידיעות על חקירות נגדו. "לא יהיה כלום כי אין שום דבר", אמר בנימין נתניהו במליאת הכנסת, בהתייחסו לבדיקה. הוא השיב לשאלת ח"כ יעל כהן פארן (המחנה הציוני) שביקשה לדעת אם נכון שהונפק דרכון בשם בדוי לבנו, יאיר נתניהו, כדי לפתוח חשבון בנק בפנמה.²⁹

ביולי נחקר במשך שעות ארוכות גם ארי הרו, ראש הסגל במשרד ראש הממשלה לשעבר, בחשד שהיה מעורב בעסקה פיקטיבית למכירת חברת ייעוץ פרטית שהחזיק בבעלותו תמורת שלושה מיליון דולר. הרו נשאל בחקירתו גם שאלות הנוגעות לבדיקה בעניין נתניהו, ודווח כי החקירה נגד ראש הסגל לשעבר תשפוך אור על פרשות נוספות.³⁰

בנובמבר כתב תחקירן "הארץ" גידי וויץ כי אם לא יהיה שינוי של הרגע האחרון, נתניהו ייחקר בקרוב באזהרה. הוא ציטט "גורמים הבקיאים בפרטי הבדיקה המשטרתית"³¹. בדצמבר אכן הודיע היועץ מנדלבליט כי הורה למשטרה לפתוח בחקירה פלילית נגד ראש הממשלה, בנימין נתניהו.³² רק בסוף השנה, בדצמבר, נחשף הציבור לראשונה לקיומה של חקירה "1000" העוסקת במתנות שקיבלו נתניהו ורעייתו מאיש העסקים ארנון מילצ'ין, ובראשית 2017 נחשפו גם פרשיית "2000" שעסקה בשיחות עם מו"ל ידיעות אחרונות ארנון מוזס ואחר כך "3000" – ההליכים של קבלת ההחלטות בנושא הצטיידות חיל הים בצוללות ובכלי שיט אחרים מגרמניה.

הארץ, 29.5.2016. www.haaretz.co.il/news/law/1.2958472

²⁷ רביב דרוקר, "חקירה גדולה ומשמעותית נגד בנימין נתניהו - היא תתפוצץ בקרוב", דה מרקר, 4.7.2016.

www.themarker.com/news/1.2995638

²⁸ זוהר שחר-לוי, "היועמ"ש: נפתחה בדיקה במשטרה בנוגע לראש הממשלה", כלכליסט, 10.7.2016.

www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3692754,00.html

²⁹ צבי זרחיה, "הדרכון הבדוי והחשבון בפנמה: נתניהו מגיב לראשונה לשמועות על חקירת המשטרה", דה מרקר,

www.themarker.com/news/1.3010913, 18.7.2016.

³⁰ יניב קובוביץ, "מקורבת לנתניהו זומנה להעיד בבדיקה בעניינו, בכירים נוספים צפויים להיחקר", הארץ, 14.7.2016.

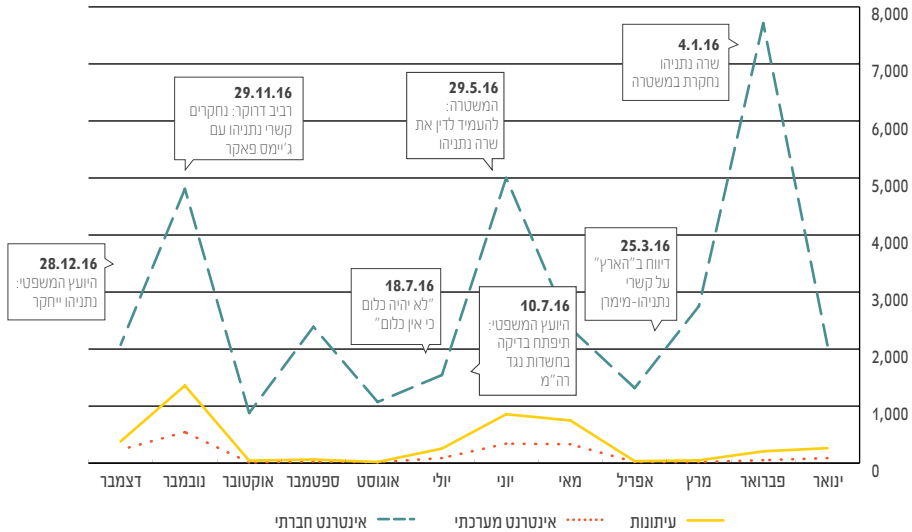
www.haaretz.co.il/news/law/1.3007631

³¹ גידי וויץ, "אם לא יהיה שינוי של הרגע האחרון, נתניהו ייחקר בקרוב באזהרה", הארץ, 17.11.2016. www.haaretz.co.il/news/law/1.3126166

www.themarker.com/news/1.3184659

³² "היועמ"ש אישר: חקירה באזהרה נגד ראש הממשלה נתניהו", דה מרקר, 28.12.2016. www.themarker.com/news/1.3184659

אזכורי חקירות נתניהו בתקשורת המסורתית והחדשה בשנת 2016

האישים המסוקרים ביותר

האישיות שזכתה בשנת 2016 למרב הסיקור בעיתונות המודפסת והמקוונת בישראל הייתה ראש הממשלה בנימין נתניהו. על פי נתוני יפעת מחקרי מדיה זכה נתניהו בשנה זו ל-60,013 אזכורים בעיתונות. בחלוקה לימים הופיע שמו של נתניהו 164 פעמים מדי יום בממוצע. הבדיקה איננה כוללת אזכורים ברשתות חברתיות. במקום השני, עם כמחצית מספר האזכורים של נתניהו, נמצא שר האוצר משה כחלון, ובמקום השלישי שר החינוך נפתלי בנט.

בין שרי הממשלה מופיעים עוד ברשימת המסוקרים הבולטים אביגדור ליברמן, המכהן כשר הביטחון מאז מאי 2016 (מקום 4), אריה דרעי (5), מירי רגב (6), איילת שקד (9), גלעד ארדן (12), משה יעלון, שכיהן כשר הביטחון עד מאי 2016 (13), יעקב ליצמן (14), ישראל כץ (15) ואורי אריאל (21). ברשימה גם שלושה חברי כנסת מהאופוזיציה – יו"ר האופוזיציה יצחק הרצוג (8), יאיר לפיד (10), ושלי יחימוביץ (19). כן נכללים ברשימה שלושה חברי כנסת מהקואליציה – יו"ר ועדת הכספים משה גפני (מקום 16), יו"ר הקואליציה דוד ביטן (17) ואורן חזן (22).

דמויות ציבוריות בולטות נוספות הנכללות ברשימה הן נשיא המדינה לשעבר שמעון פרס ז"ל (מקום 7) הנשיא הנוכחי ראובן רובי ריבלין (11) וראש הממשלה לשעבר אהוד ברק (23). הרמטכ"ל רב אלוף גדי אייזנקוט מופיע במקום האחרון ברשימת 25 המסוקרים הבולטים. קודם לו, במקום מספר 20, סמל אלאור אזריה, החייל היורה מחברון.

רשימת האישים המסוקרים מצביעה על הנתח הניכר המוענק בעיתונות הישראלית לסיקור נושאים פוליטיים ומדיניים, ולדיווח על פעילותם או התבטאויותיהם של ממלאי תפקידי פוליטיים בכירים. סדר עדיפויות זה דוחק לשוליים נושאים רבים אחרים כחברה, תרבות, ספורט ועוד.

הנציג היחיד של עולם הספורט ברשימה הוא שחקן הכדורגל ערן זהבי, שבקיץ 2016 עבר לשחק בקבוצת גואנג'ואן בליגה הסינית ומשמש קפטן נבחרת ישראל (מקום 18). גם עולם העסקים הישראלי מיוצג על ידי אדם אחד בלבד – רפי לוי, בעל רשת המרכולים (24). אין ברשימה כל ייצוג לעולם התרבות, למחקר ולמדע. 88% מן הנכללים ברשימה הם גברים, ורק 12% נשים.

אנשי השנה בתקשורת

דירוג	אישיות	אזכורים בתקשורת
1	בנימין נתניהו	60,013
2	משה כחלון	30,738
3	נפתלי בנט	25,121
4	אביגדור ליברמן	19,366
5	אריה דרעי	17,698
6	מירי רגב	16,690
7	שמעון פרס	15,944
8	יצחק הרצוג	15,550
9	איילת שקד	14,546
10	יאיר לפיד	12,650
11	ראובן ריבלין	11,955
12	גלעד ארדן	11,445
13	משה יעלון	11,366
14	יעקב ליצמן	10,627
15	ישראל כץ	10,457
16	משה גפני	9,167
17	דוד ביטן	8,361
18	ערן זהבי	7,644
19	שלי יחימוביץ'	7,548
20	אלאור עזריה	7,331
21	אורי אריאל	7,286
22	אורן חזן	7,038
23	אהוד ברק	6,865
24	רמי לוי	6,620
25	גדי אייזנקוט	6,448

מקור: יפעת מחקרי מדיה

החיפושים הבולטים בגוגל

החיפושים הפופולריים ביותר במנוע החיפוש גוגל בשנת 2016 מציגים תמונה שונה מאוד של התעניינות הציבור הישראלי. במקום הראשון בין נושאי החיפושים הייתה תכנית הריאליטי "האח הגדול". במקום השני – המשחק "פוקימון גו", ואחריו סדרת הטלוויזיה "תאג'ד" ומשחקי יורו 2016. במקום החמישי – שמעון פרס ז"ל.

על פי הסיכום השנתי שפורסם על ידי גוגל טרנדס³³ בתחום החדשות, חיפשו הגולשים בעברית ב-2016 במקום הראשון את שרון פרי, שדרנית הספורט אשר בשנה זו דווח שצילומי עירום שלה הופצו ברשת לאחר שנגנב מכשיר הטלפון הסלולרי שלה, שבו אוחסנו התצלומים. במקום השני ענת הראל, מדריכת כושר אשר גם תצלומי עירום שלה הופצו ברשת. בשלישי – "מחיר למשתכן", התכנית הממשלתית להוזלת מחיר הדיור, ואחריו יזמת הנדל"ן ענבל אור, שבית המשפט הורה על פירוק עסקיה, ודונאלד טראמפ שנבחר לקראת סיום השנה לנשיאות ארה"ב.

הערכים המבוקשים ביותר בוויקיפדיה

הערך המבוקש ביותר בקרב גולשי האנציקלופדיה המקוונת ויקיפדיה בשנת 2016 היה שמעון פרס, הנשיא לשעבר שנפטר בחודש ספטמבר. צפו בערך כחצי מיליון גולשים. במקום השני נמצא הערך ישראל, ואחריו סדרת הטלוויזיה "תאג'ד", דונלד טראמפ במקום הרביעי ואחריו סדרת הטלוויזיה "משחקי הכס".³⁴ המידע פורסם על ידי עמותת ויקימדיה, נציגת ויקיפדיה בישראל. בוויקיפדיה העברית היו בסוף 2016 512,564,440 דפים, בכל יום במוצע נצפו 1,525,489 דפים, נעשו 20,676,148 עריכות ונכתבו 45 ערכים חדשים. מספר העורכים הפעילים בישראל עומד על 760 בחודש, מתוכם 150 פעילים מאוד.³⁵

³³ <https://trends.google.com/trends/yis/2016/IL/>

³⁴ אתר איגוד האינטרנט הישראלי, www.isoc.org.il/wp-content/uploads/2017/01/wikipedia_list.pdf

³⁵ אתר איגוד האינטרנט הישראלי <http://www.isoc.org.il/sts-data/21746>